

BALKAN

2. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

KONGRE TAKVİMİ

Özetlerin gönderileceği son tarih: 6 Mayıs 2020
Tam metinlerin gönderileceği son tarih: 10 Mayıs 2020
Kongre kitabı yayın tarihi: 25 Mayıs 2020

Ayrıntılı Bilgi İçin: www.avrupakongre-

SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ TAM METİN KİTABI

EDİTÖR:

DR. LEMAN KUZU

SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ TAM METİN KİTABI

BALKAN ZİRVEİ
2. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ
10 MAYIS 2020
EDİRNE

EDİTÖR:

DR. LEMAN KUZU

UBAK YAYINEVİ®

(TC. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINEVİ RUHSAT NUMARASI : 2018/42945)
TÜRKİYE

avrupakongresi@gmail.com

www.ubak.org.tr

[https:// www.avrupakongresi.org](https://www.avrupakongresi.org)

Bu kitabın tüm hakları UBAK Yayınevi'ne aittir.
Yazarlar etik ve hukuki olarak eserlerinden sorumludurlar.
UBAK Publications – 2020 ©

Yayın Tarihi : 25 .05.2020

ISBN: 978-605-06766-1-7

KONGRE KÜNYESİ

KONGRE ADI

BALKAN ZİRVESİ
2. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

TARİHİ VE YERİ

10 MAYIS 2020
EDİRNE

DÜZENLEYEN KURUMU

UBAK Uluslararası Bilimler Akademisi
Derneği

KONGRE DÜZENLEME KURULU

Kongre Başkanı: Doç. Dr. Dinara Fardeeva
Düzenleme Kurulu Başkanı: Doç. Dr. Ufuk Aydın
Düzenleme Kurulu Başkan Yrd.: Dr. Gültekin Gürçay
Düzenleme Kurulu Üyesi: Dr. Nadire Kantarcıoğlu
Düzenleme Kurulu Üyesi: Dr. Leman Kuzu
Düzenleme Kurulu Üyesi: Use Dergisi Editörlüğü
Düzenleme Kurulu Üyesi: Euroasia Dergisi Editörlüğü
Düzenleme Kurulu Üyesi: Use Dergisi Editörlüğü
Düzenleme Kurulu Üyesi: Ubak Uluslararası Bilimler Akademisi Yayınevi Editörlüğü
Genel Koordinatör: Amaneh Manafidizaji

YABANCI KONUŞMACILAR

Prof. Dr. Yunir Abdrahimov (Ufa State Petroleum Technological University) Rusya
Еремеев Александр (Rusya Tomsk Devlet Üniversitesi)- Rusya
Cəfərova Qumru Kamil Qızı (ATU-nun Elmi Tədqiqat Mərkəzi) - Azərbaycan
Doç. Dr. Sevinç Ruintan (Bakü Devlet Üniversitesi) – Azərbaycan
Турсунжон Каримова, Равшан Усанов (Hujand Davlat Üniversitesi)- Tadjikistan
Mehdi Meskini Heydarlou (Osmangazi Üniversitesi) - İran
Khorram Manafidizaji (Tabriz İslami Sanatlar Üniversitesi) - İran
Babjanova Anar (Kazak Abılay Han Uluslararası İlişkiler ve Dünya Dilleri Üniversitesi) – Kazakistan

KONGRE DİLLERİ

TÜRKÇE (Tüm Lehçeleri) - İNGİLİZCE - RUSÇA - FARŞÇA - ÇİNCE - ARAPÇA

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Dr. Gulmira ABDİRASULOVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Ahmad Sharif FAKHEER

Ürdün Devlet Üniversitesi

Prof. Dr. Yunir ABDRAHIMOV

Ufa State Petroleum Technological
University

Doç. Dr. Abbas GHAFARI

Tebriz Üniversitesi

Dr. Lale Sariye AKAN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Ariz Avaz GOZALOV

Moskova Devlet Üniversitesi

Prof. Dr. Burcu Semin AKEL

Kültür Üniversitesi

Dr. Ahmet GÜMÜŞ

İstanbul Aydın Üniversitesi

Dr. Maha Hamdan ALANAZI

Riyad Kral Abdülaziz Teknoloji Enstitüsü

Prof. Dr. Gulzar İBRAGİMOVA

Bakü Avrasya Üniversitesi

Dr. Dzhakipbek Altaevich ALTAYEV

Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Doç. Dr. Dilorom HAMROEVA

Özbekistan Bilimler Akademisi

Doç. Dr. Nurhan AYDIN

Kafkas Üniversitesi

Dr. Cihandar HASANHANOĞLU

Başkent Üniversitesi

Dr. Mehmet Fırat BARAN

Mardin Artuklu Üniversitesi

Dr. Bazarhan İMANGALİYEVA

K.Zhubanov Aktobe Devlet Bölge
Üniversitesi

Dr. Amina Salihi BAYERO

Yusuf Maitama Sule Üniversitesi

Dr. Keles Nurmaşılı JAYLIBAY

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Karligash BAYTANASOVA

Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Dr. Mamatkuli Jurayev

Özbekistan Bilim Akademisi

Dr. Baurcan BOTAKARAEV

Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi

Dr. Kalemkas KALIBAEVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Bouaraour Kamel

Ghardaia Üniversitesi

Doç. Dr. Tüba KARAHİSAR

Doç Dr. Mehmet KAYA

Dicle Üniversitesi

Prof Dr. Bülent KURTİŞOĞLU

Ardahan Üniversitesi

Doç Dr. Elif AKPINAR KÜLEKÇİ

Atatürk Üniversitesi

Sonali MALHOTRA

Delhi Balbahtri Academy

Dr. Alia R. MASALİMOVA

Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Prof. Muntazir MEHDI

Pakistan Language Academy

Dr. Amanbay MOLDİBAEV

Taraz Devlet Pedagoji Üniversitesi

Doç. Dr. Yaprak I. OZDEMİR

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Dr. Yeliz ÇAKIR SAHİLLİ

Munzur Üniversitesi

Dr. Ayslu B. SARSEKENOVA

Orleu Milli Kalkınma Enstitüsü

Doç. Dr. Işık SEZEN

Atatürk Üniversitesi

Prof. Dr. Sibel SİLİCİ

Erciyes Üniversitesi

Dr. Gulşat ŞUGAYEVA

Dosmukhamedov Atyrau Devlet

Üniversitesi

Doç. Dr. Yeliz KINDAP TEPE

Cumhuriyet Üniversitesi

Dr. K.A. TLEUBERGENOVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Cholpon TOKTOSUNOVA

Rasulbekov Kırgız Ekonomi Üniversitesi

Doç. Dr. Yıldırım İsmail TOSUN

Şırnak Üniversitesi

Dr. Botagul TURGUNBAEVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Dinarakhan TURSUNALİEVA

Rasulbekov Kırgız Ekonomi Üniversitesi

Prof. Dr. Akbar VALADBİGİ

Urumiye Üniversitesi

Dr. Yang ZİTONG

Wuhan Üniversitesi

Doç. Dr. Mine GÖZÜBÜYÜK TAMER

Karadeniz Teknik Üniversitesi

ROLE OF LOCAL GOVERNMENTS ON IMMIGRANT'S ADAPTATION: THE CASE OF ESENLER

YEREL YÖNETİMLERİN GÖÇMENLERİN UYUMU ÜZERİNDEKİ ROLÜ: ESENLER
ÖRNEĞİ

Research Assistant Semih Nargül

Van Yüzüncü Yıl University

Abstract

When the term “others of society” scrutinized, it consists of individuals who live in unappropriated living standards. Irregular immigrants have to be envisioned in this category like disabled people, women, olds and children. Socio-cultural and economic situations of immigrants shapes reactions of home society. Hence, irregular immigrants faces various social problems, besides psychological trauma of migration. Primary issues that immigrants faced are inaccessibility to employment, labor exploitation, linguistic problems, unclear legal status issue, housing problems, religious matters, racism, integration to new environment and cultural problems. Moreover, attitude of home society has critical role on future of immigrant peoples in the area. Therefore, those peoples are in need of atmosphere that creates chance to earn money by own labor and to live their own culture. In this paper, adjustment policies applied by Esenler Municipality in the region toward immigrants on their adaptation process would be scrutinized by interviewing with immigrants and local officials. Main object of the study is to investigate efforts of local governments and within this context it would be offered and discussed suggestions to Esenler Municipality in areas of health, housing, security, law, economy, education, family, culture, identity, beliefs, exploitation in order to apply effective immigrant policies. Additionally, emotions and reactions of home society toward immigrants would be revealed.

Key Words: *Local Governments, Migration, Esenler, Visibility, Social Harmony*

Özet

Toplumun diğerleri kavramı incelendiğinde, dezavantajlı gruptaki yetersiz yaşam koşulları içinde yaşayan bireylerle karşılaşmaktadır. Engelliler, kadın, yaşlı ve zaman zaman çocuklar akla gelirken düzensiz göçmenler kavramı da, bu tanım içerisinde diğerleri konumundadır. Göçmen grubunun sosyo-kültürel ve ekonomik durumu, uluslararası göçmenlere ev sahipliği eden toplumun tepkilerini etkilemektedir. Düzensiz göçmenler yaşanan travmanın yanında ev sahibi toplumla birlikte birçok sosyal sorunla da karşılaşmaktadır.

Göçmenlerin bu süreç içerisinde yaşadıkları önemli sorunlar: başta istihdama erişememe (erişilse dahi yapılan hukuksuz uygulamalar dolayısıyla ortaya çıkan emek sömürsü) konusu olmak üzere, ev sahibi ülke dilini iyi bilmeme, yasal statü kaynaklı kavram çatışmaları ve ev sahibi toplumunun kültür farklılıkları dolayısıyla verdiği tepkiden kaynaklı sorunlar, maddi olanakların kısıtlılığı dolayısıyla yaşanan barınma sorunu, şayet ev sahibi toplumla farklı bir dine sahipse dini ritüellerini gerçekleştirememesi sorunu, göç edilen bölgedeki ırkçılık sorunu ve bununla birlikte göç edilen yeni çevreye entegrasyon süreci, iktisadi zorluklar, aksayan eğitim süreci sorunları ve kültürel farklılıklar oluşturmaktadır. Ev sahibi toplumun göçmenlere yaklaşımındaki hoşgörülü tavırlar da ayrıca önemlidir. Göçmenler, göç ettikleri ev sahibi ülkenin kültürünü de dikkate alarak, kendi kültürlerini somutlaştıran ve emekleri üzerinden kazanç sağlayabilecekleri istihdam alanları kurmaya çalışır ve kültürlerini mekâna yansıtabilecekleri ortamlara ihtiyaç duyarlar.

Bu çalışmada Esenler’de yaşayan mültecilerle ve yerel yöneticilerle çeşitli görüşmeler yapılarak, bölgedeki yoğun göçmen oranıyla alakalı nasıl uyum çalışmaları yaptıkları irdelenmektedir. Çalışmanın temel amacı göç krizi ile karşı karşıya kalan yerel yönetimlerin çabalarını incelemek ve bu bağlamda Esenler Belediyesi’nin kendi bölgesinde yoğunlaşan Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları sağlık, barınma, güvenlik, hukuk, ekonomi, eğitim, aile, kültür, kimlik, inanç, istismarlar vb. problemler üzerine yerelle toplumsal uyumları konusunda neler yapılabileceği üzerine görüşler sunulacaktır. Aynı zamanda yerel yönetimlerin daha farklı neler yapabileceği tartışılacaktır. Çalışma gerçekleşirken derinlemesine mülakat teknikleriyle görüşmeler yapıp, bunlar olduğu şekliyle aktarılacaktır. Buna mukabil ev sahibi toplumun düzensiz göçmenlere karşı hoşgörü anlayışlarının ne ölçüde karşılık bulduğu, son zamanlarda ülkede yaşanan değişimler doğrultusunda onlara karşı ne hissettikleri de belirtilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Yerel Yönetimler, Göç, Esenler, Görünürlük, Toplumsal Uyum*

Giriş

2011 yılında Suriye'deki halk ayaklanmasının ardından yaşanan karmaşa ortamı ve ardından gelen iç savaş milyonlarca insanın hayatını derinden etkiledi. Üzerinden dokuz yıl geçmesine rağmen ülkede hala huzur ve barış sağlanamamakta, yer yer çatışmalar devam ederek Suriye halkının acı içerisinde yaşamasına sebebiyet vermektedir. Karşılaşılan bu durum dünyanın en büyük insani ve güvenlik krizlerinden birisini oluşturmaktadır. Savaş öncesi 23 milyonluk Suriye nüfusunun 11 milyonu insani yardıma muhtaç hale gelmiş ve 4 milyondan fazla Suriyeli komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikası neticesinde Nisan 2011 tarihinde Suriye'den ülkemize geçici koruma statüsüyle gelen 252 kişi göç hareketinin ilk yansıması olmuştur. Ardından krizin derinleşmesiyle birlikte şu an ülkemizde İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Nisan 2020 tarihi itibarıyla aktardığı verilere göre geçici koruma altındaki Suriyeli sayısı 3 milyon 580 bin 263 kişi olmuştur.

Bugün Türkiye en fazla Suriyeli mülteciyi¹ bünyesinde barındıran ülke konumundadır ve haliyle geçici koruma statüsü altındaki insanların gelecekteki durumunun ne olacağı üzerine tartışmalar gün yüzüne çıkmaktadır. Bilindiği üzere Türkiye'deki Suriyeliler 2014'te yürürlüğe koyulan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun geçici koruma kategorisi dâhilinde yer almaktadır. Kategoriler incelendiğinde mülteciler, şartlı mülteciler ve ikincil koruma verilenler olarak üç farklı ayrıma tabidir. Suriyeliler şartlı mülteciler kategorisi altında değerlendirmeye alınmaktadır.

Geçmişteki çatışmaların tersine, Suriyeli mültecilerin büyük bir bölümü çadırlara yerleşmek yerine şehirlere yerleşmeyi tercih etmiştir ve insani krizin beraberinde getirdiği sorunlar da böylelikle kentlerde kendisini göstermeye başlamıştır. Bu doğrultuda Suriyeli mültecilerin Türkiye'de mülk edinmek, işletme kurmak ve vatandaşlık elde etmek gibi çabalarını dikkate aldığımızda, mültecilerin tamamının geçici olarak ülkede ikamet ettiği gibi bir yargıda bulunmamız doğru olmayacaktır. Sıklıkla tartışılan entegrasyon kavramının Suriyeli mülteciler için misafirlikten çıkışı yani kalıcılığı çağrıştırdığı çıkarımında bulunmak daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu insanların bir kısmının kalıcı olduğu anlaşıldıktan sonra artık mültecilerin kentlerde karşı karşıya kaldığı zorlukları ve uyumu konuşmak elzem hale gelmiştir.

¹ Makalede geçen "mülteci" kelimesi herhangi hukuki bir anlam belirtmek için kullanılmamakta, sadece yer değiştirmiş toplulukları vurgulamak adına sosyolojik bir kavram olarak kullanılmaktadır.

Kentsel alanlarda yaşamını sürdürmeye çalışan Suriyeli mülteciler genellikle kendilerini toplumun dışında tutarak yasal olmak ile olmamak arasındaki bir çizgide hareket etmektedir. Çoğu zaman kayıt dışı günlük işlerde faaliyet yürüten bu insanlar düzenli çalışabileceği bir iş bulmak için gayret göstermektedir. Suriyeli mülteciler ev kiralalarının daha ucuz olduğu kent yoksul bölgelerinde ya da kalabalık gecekondu mahallelerinde yaşamaktadır. Suriyeli mültecilerin sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim talepleri yerel yönetimlerin kapasitesi üzerinde bir baskı oluşturabilmektedir. Bu baskının karşılığı olarak ayırım, taciz ve ırkçı saldırılara maruz kalmaları gibi sorunlarla karşılaşmaları kimi zaman kaçınılmaz bir hal almaktadır.

Yerel yönetimler topluluklar arasında çatışma çıkabilme ve oy kaybetme endişesine yönelik ihtimallerden dolayı bölgelerinde barınan mülteci sayısını belirtmekte istekli davranmamaktadır. Suriyeli mültecilerin savaş dolayısıyla yaşadığı travmalar ve kendilerini destekleyecek unsurlardan uzak kalmaları, hizmete yeteri düzeyde erişememeleri sebebiyle bulundukları toplumdan ayrışmalarını tetiklemektedir. Umutsuzluk ve öfke duygularıyla günlerini geçiren bu insanlar içinde bulundukları psikolojik boşluk sebebiyle de suça eğilim gösterebilmektedir.² Tam da bu noktada yerel yönetimlerin mülteciler üzerine kurduğu iletişim ve yaptığı faaliyetler önem kazanmaktadır. Her ne kadar devletin bölgesel ve ulusal politikaları belirleyici olsa da mültecilerin en temel ihtiyaçlarının giderilmesini sağlamak ve topluma uyumlarını kolaylaştırmak adına yerel yönetimler doğrudan çalışma yürütecek makamlardır.

Türkiye'nin 81 ilinde de varlığını gösteren Suriyeli mültecilerin şehirlere demografik dağılımı eşit düzeyde olmamıştır. Nisan 2020 verilerine göre İstanbul 496 bin 695 kişiyle Türkiye'de en fazla Suriyeli mülteciyi içerisinde barındıran şehir olarak ilk sırada yer almaktadır. İstanbul'un ardından sırasıyla Gaziantep (449 bin 576), Hatay (434 bin 420) ve Şanlıurfa (421 bin 229) gibi şehirler gelmektedir.³ Bu istatistikler dikkate alındığında İstanbul'da yaşayan Suriyeli mültecilerin uyumunun ve toplumsal anlamda kabulünün gerçekleşmesi için yerel yönetimlere düşen pay yadsınamayacak ölçüdedir. İstanbul'un Esenler ilçesi kendi sınırları içerisinde bulundurduğu yaklaşık 25 bin Suriyeli mültecilerle birlikte İstanbul genelinde önemli bir noktada durmaktadır.⁴

² Aueven Woods ve Nihal Kayalı, Suriyeli Topluluklarla Etkileşim: İstanbul'daki Yerel Yönetimlerin Rolü, İstanbul Politikalar Merkezi, Ocak 2017, İstanbul, s. 5-6.

³ İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713 (Erişim Tarihi 2 Mayıs 2020)

⁴ Murat Erdoğan, Kopuş'tan Uyum'a Kent Mültecileri Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği, Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, Ocak 2017, İstanbul, s. 36.

Çalışmamızın ana teması Esenler ilçesindeki Suriyeli mültecilerin uyumu üzerine olacaktır. Bu doğrultuda belediyenin uyum kavramından ne anladığı ve bunu nasıl yorumladığı, bölgedeki mültecilerin uyumları konusunda neler yapılması gerektiği ve belediyenin bu noktada ne gibi faaliyetlerinin olduğu gibi farklı meseleler üzerinde durulacaktır.

Öte yandan çalışma içeriği hazırlanırken hem yerel halkla, hem bölgede yaşayan mültecilerle hem de yetkili yerel yönetim birimleri ile görüşmeler yapılmış ve ayrıca bölge ile alakalı sosyal medyaya yansıyan haberler ile çeşitli sosyal medya kaynaklarında geçen etkileşimler de toparlanmıştır. Bu bağlamda, özellikle kurumun akademik çalışmalar yapan ve bilimsel araştırmalar ortaya koyan önemli birimlerinden biri olan Esenler Şehir Düşünce Merkezi⁵ yetkilileri ile de görüşülmüş, kurum görevlisinin yönlendirmesi üzerine mültecilerle alakalı projeler yürüten diğer birimlerdeki yetkililerle de görüşmeler yapılabilmektedir. Bu kapsamda görüşülen yerel yönetim birimlerindeki yetkililere çeşitli sorular yönlendirilerek derinlemesine mülakat teknikleri uygulanmış, mültecilere dair yapılan / yapılmış çalışmalar bu yöntemle değerlendirmeye açılmıştır. Bu çalışma kapsamında yetkili birimlere şu sorular yöneltilmiştir;

- Belediyelerde mülteciler konusu hangi birim tarafından ele alınmaktadır?
- Personel istihdamı noktasında kurumunuza mülteci çalışan alımı yapıyor musunuz?
- Mültecilere yönelik genel çalışmalarınız nelerdir?
- Mülteciler konusunda yerelde hangi kurumlarla işbirliği yapıyorsunuz?
- Mültecilere yönelik çalışmaların finansmanı nasıl sağlanıyor?
- Mültecilerin sağlık ve eğitim sorunlarına yardımcı olunuyor mu?
- Suriyeliler ile yerel halk arasında gerginlik hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Esenler sınırlarında yaşayan mülteciler güvenlik sorununa sebep oluyor mu?
- Halkın Göçmenleri kabulleniş şekilleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce sosyal yardımların görünürlüğü uyum sorunlarına sebebiyet veriyor olabilir mi?
- Mültecilere yapılan destekler noktasında hangi Sivil Toplum Kuruluşları ile çalışıyorsunuz?
- Kurumsal risk çalışmaları noktasında göçmenlere dair bir çalışmanız var mı?

⁵ Esenler Şehir Düşünce Merkezi Kurumsal Sayfası, <http://www.sehirdusunce.com/index.html>, Erişim Tarihi: 02.05.2020

- Göç yönetimini bir risk olarak değerlendiriyor musunuz?
- Stratejik planların hazırlanması noktasında göç yönetimine dair hazırlamış olduğunuz bir plan ya da yerel politika var mı?

1. MÜLTECİLERİN TOPLUMSAL UYUMU ve ESENLER İLÇESİ ÖRNEĞİ

A) Sosyal Uyum ve Toplumsal Düzen Açısından Bir Mekân Olarak Esenler

Birey, yaşamını sürdürdüğü şehrin veya mekânın üzerinde; bu mekâna duygularını ve geleneklerini aktararak hem o yere bir ruh katar hem de mekânsal motiflerin oluşmasına katkı sağlar. Bu süreç adeta bireyle mekân arasında karşılıklı bir aktarım prosesidir. Birey kentin imajının oluşması sürecinde bir katkı sağlayıcı iken, şehir de devam eden nesillere kültürel aktarımların sağlanması noktasında etkin bir aktördür. Hem birikim aktaran hem de hali hazırda mekânın biriktirdiği kültürü alan birey, kendisine has motifler oluşturduğu mekâna karşı bir aidiyet bağı kurar. Öyle ki bu bağ derinleşerek, çeşitli alt kültürler oluşturarak mahalle kültürüne de katkı sağlar şeklinde bir değerlendirme de yapılabilir.

Kültür kavramı mekân üzerinden incelendiğinde; davranış biçimleri, kullanımlar veya törenlerin bir mekânla özdeşleşmekte olduğu ve böylece mekânın, kültürel etkinliğin bir parçası haline gelmesi özelliğiyle karşılaşılmaktadır. Mekânın fiziksel yapılanması ve zaman içerisinde değişime uğraması ile birlikte, o yere kullanıcılar tarafından yüklenen kültür de çeşitlilik göstermeye başlar. Mekân, kendisine yüklenen kültürlerle birlikte, işlevselliğini de geliştirir. Örneğin; geleneksel evlilik ritüellerinde (gelenekler gereği) belirli bir hamamın kullanılması, o hamamı diğer hamamlardan ayırarak, “yıkama mekânı” olarak tanımlanan hamam tanımı dışında farklı bir işlev, “gelin hamamı” gibi farklı bir tanım yükler. Bu bağlamda Gür, mekân algısı tanımını mekândan kaynaklı faktörlerle kullanıcıya göre değişkenlik gösteren kültür ve deneyimin birleşmesiyle açıklamaktadır.⁶

Mekânları ve mekânın kültürünü; kent topluluğunun üyelerinin, kişisel özelliklerinin, mesleklerinin, kültürel yaşamlarının ve düşüncelerinin oluşturduğu söylenebilir. Bu noktada aslında şehir-kırsal ya da ulusal-yerel sınırlardan ve farklılıklardan bahsetmek, mekânın kültürünü idrak etmek açısından çok genel bir bakış açısı sunar. Bunun yerine aynı şehrin içerisindeki ilçeler ve hatta mahalleler arasındaki kültürel farklılıklar gözlemlendiğinde de önemli kültürel nüanslar yakalamak mümkündür.

⁶ Şengül Öymen Gür, “Mekan örgütlenmesi”, Gür Yayıncılık, 1996, Trabzon.

Esenler ilçesinin kurulum ve gelişim süreci irdelendiğinde, farklı kültürel mekân özelliği taşıyan Anadolu topraklarından gelen vatandaşların, yerleştikleri bu semte farklı kültürel nitelikler taşıdığı ve yine bu mekân üzerinde kendi kültürünü geliştirdiği görülmektedir. Esenler özelinde, başlangıçta göçmen vatandaşların yaşadığı bölgenin, iç göçler sonucunda Romanlar, Doğu Anadolu'dan göç eden Kürtler ve çok çeşitli etnik kökenden vatandaşların gelmesiyle birlikte kozmopolit bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Esenler semti, tarihi açısından incelendiğinde Bizanslılardan kalma bir yerleşim alanı olduğu bilgisiyle karşılaşılmaktadır. Bölgenin bilinen en eski ahalisi Litros (Esenler) ve Avas (Atışalanı) isimleriyle kurulmuş olan köylerde yaşayan Rumlar'dır. İstanbul'un Türk'ler tarafından fethine kadar, bahsi geçen köylerin Bizans köyleri olduğu, bu köylerde yaşayan halkın türlü tarım ürünleri yetiştirilerek ekonomik hayata katıldıkları bilgisi de mevcuttur. Osmanlı döneminde ise bir Rum yerleşim yeri olarak anılan köylerin etnik yapısı, Lozan Antlaşması'yla değişmiştir.

Cumhuriyet döneminde gerçekleşen Rum asıllı halkın Yunanistan'a göç etmesiyle (yani mübadeleyle) birlikte boşalan bu köylere, Doğu Makedonya'dan gelen Türkler iskân ettirilmiştir. Uzun seneler boyunca mübadele köyü olarak anılan bu köyler, Litros ve Avas isimlerini 1930'lu yıllara kadar korumuştur.⁷ Millileştirme politikaları çerçevesinde 1937 - 1940 yıllarında, İçişleri Bakanlığı tarafından yayımlanan 8589 sayılı genelgede, *“yabancı dil ve köklerden gelen ve kullanılmasında büyük karışıklığa yol açan yerleşme yerleri ile tabii yer adlarının Türkçe adlarla değiştirilmesi”* ifadesi ile bir semt isimlerinin Türkçeleştirilmesi hareketi başlatılmıştır.⁸ Resmileşen bu karar çerçevesinde gerçekleştirilen değişikliklerle; Litros köyü Esenler'e, Avas köyü ise Atışalanı ismine dönüştürülerek Türkçeleştirilmiştir.

Geçmişinde komşu iki Bizans Köyü olan, 1920'lerden günümüze gelişimini sürdüren bir semt olduğundan bahsedilmiştir. 1920'lerden bu zamana her zaman göç almış, bu hareketliliğin aktörleri her bölgeden insanı kapsamaktadır. Ancak 1994 yılında Otogarın açılması ile birlikte, semt açısından adeta bir dönüm noktası yaşanmıştır. Hızlı yapılaşma ve artan nüfusun konut ihtiyacı ile birlikte kent kimliği hızla değişimlere uğramıştır. Esenler ilçesi, mahalleleri ve kozmopolit sosyal dokusuyla birçok kültürel/mekânsal motifi de bünyesinde barındırmaktadır. Köşe başlarıyla, eğitim mekânlarıyla, asayiş sağlayan kamusal mekânların yanı sıra

⁷ Esenler Tarihi - <https://www.esenler.bel.tr/tr/icerik/107/1694/esenler-tarihi.aspx>

⁸ Harun Tunçel, “Türkiye’de İsmi Değiştirilen Köyler, Renamed Villages In Turkey”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Fırat University Journal of Social Science, 2000, Elazığ, Cilt: 10, Sayı: 2, s. 23-34.

ibadethaneleri, konutları ve mimarisiyle bahsi geçen tüm mekânların Esenler ilçesi için bir kültürel motif olduğu görülmektedir.

Dar veya orta gelirli olarak da adlandırılabilen gelir grubundan bireylerin yaşamayı tercih ettiği bu bölgede çoğunlukla Anadolu'dan iç göçle gelen toplulukların yaşadığı bilinmektedir. Çeşitli şehirlerden buraya gelerek hayata adapte olmaya çalışan bu toplumsal gruplar, Esenler'de yaşadıkları mekânları da çeşitli şekillerde kullanmaktadırlar. Özellikle el emeğine dayalı üretimler yapan atölyelerden ve daha küçük işletmelerden “eve iş almak” tabiri altında yapılan işler aracılığıyla günün belirli saatlerinde, kadınların aile konutlarını bir nevi atölyeye çevirdiği de görülmektedir. Eve alınan bu işlerin içeriği incelendiğinde; terlik yapmak, çanta yapmak, kazak temizlemek, boncuk işlemek, mandal paketlemek vb. çok çeşitli bir iş piyasası ile karşılaşmaktadır. Geleneksel aile ve toplumsal yapı nedeniyle eğitimsiz kalan ya da bir şekilde istihdama katılamayan kadınların, aile bütçesine destek olabilmek ve refah seviyesini arttırabilmek için çocuklarının okulda olduğu ya da evi müsait gördüğü zaman dilimlerinde bahsi geçen iş çeşitleri ile üretime dâhil olduğu görülmektedir. Bu yönüyle özellikle Esenler ilçesi gibi daha varoş kültürün geliştiği ve yerleştiği mahallelerde, mekânların sadece bir yönüyle kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

Yazar Zülfü Livaneli'nin Kostantiniyye Oteli isimli romanında Esenler'e ve belki de oradaki kültüre dokunan, kendi içerisinde nüktedan olarak da adlandırılabilir, Los Angeles hayatına gönderme içeren bölüm vardır. Romandaki başkarakterin, Esenler'de yaşayan genç kızları küçümseme, dalga geçme amaçlı olarak “Esencılıs” ifadesini kullandığı görülmektedir. Buradan hareketle, sosyolojik ve sosyoekonomik durumu hakkında az çok ilgi uyandıran bir ifade ile karşılaşmaktadır. Esenler, Bakırköy ilçesine bağlı iken 1992 yılında yapılan değişikliklerle Güngören ilçesine bağlanmıştır. Ardından 1993 yılında yapılan değişikliklerle Güngören'den ayrılarak İstanbul'un 33. ilçesi olmuştur.⁹ Geçmişine bakıldığında Esenler, evlerin genelde bir iki katlı olduğu, çoğunlukla aile apartmanlarından oluşan bir kentleşmenin hâkim olduğu, komşuluk ilişkilerinin iyi olduğu bir semttir. Kısmen huzurlu, yolları toprak, minibüsün ve otobüsün belli bir yere kadar geldiği, deresi ve köprüsü olan bir yerdir.

Ancak ilçeye Otogar'ın gelmesi ve hızla artan nüfusla birlikte, kent dokusu büyük ölçüde değişime uğramıştır.¹⁰ Giderek artan yapılaşma, modern teknolojilerin de kullanılmasıyla birlikte “site” yapılaşmasını da kent dokusuna getirmiştir. Son yıllarda artan kentsel dönüşüm

⁹ Esenler Kaymakamlığı, <http://www.esenler.gov.tr/tarihce>, Erişim Tarihi: 02.05.2020.

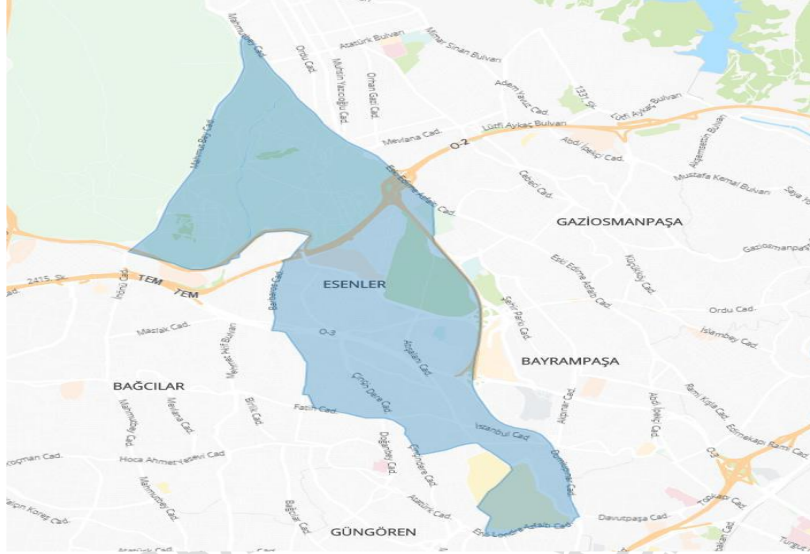
¹⁰ İ. Başer, (2009), İstanbul İli Esenler İlçesinin Gelişimi, Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Lisans Tezi.

çalışmaları kapsamında, kentsel yenileme çalışmaları başlatılmıştır. Bu bağlamda, birçok mahallede yer alan tek katlı yerleşimlerin, yerini sitelere bıraktığı görülmektedir.

Otogara sınır komşusu olan Esenler ilçesi 90'lı yıllardan itibaren gittikçe göç alan bir semt olarak karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'nun çok çeşitli şehirlerinden çalışmak için İstanbul'a gelen gurbetçilerin hem maddi koşullar açısından hem de sosyo-kültürel benzerlik açısından Esenler semtinde ikamet etmeyi tercih ettiklerini söylemek mümkündür. Bu bağlamda Suriye krizinin baş gösterdiği ve akabinde mültecilerin Türkiye'ye gelmeye başladığı günlerden bu yana, göçmenler için Esenler'in de oldukça popüler bir yaşam alanı haline geldiğini söylemek mümkündür.

Muhafazakâr, alt ve orta gelirli ailelerin ikamet ettiği bu semtte yapılan saha çalışmasına göre kozmopolit bir yapıya sahip olan Esenler'de yoğunlukla Doğu Anadolu'dan gelen kimi Arap veya Kürt asıllı ailelerin de olduğu görülmektedir. Bu tespiti dayanarak, göçmenlerin yerleşim mekânı tercihi noktasında sosyo-kültürel, etnik ve özellikle de finansal açıdan kendileriyle benzer bireylerin yoğunlaştıkları alanlarda ikamet etme gayretine girdikleri vurgulanabilir. Çalışma kapsamında saha görüşmesi gerçekleştirilen kişilerin salt beyanlarıyla sınırlı kalınmamış, çeşitli sosyal medya kanallarına yansıyan nefret söylemleri de analiz edilmiş ve Esenler bölgesi kapsamında yapılan olumlu-olumsuz söylemlerin göçmenler açısından ortaya çıkardığı soru işaretlerine ve gerginliklere de yer verilmiştir.

Belediye'den alınan son verilere göre, Esenler sınırları içerisinde 29.665 Suriyeli göçmen ikamet etmektedir. Göçmenlerin, ilçeye bağlı mahallelerde dağınık olarak yaşadığı bilirse de özellikle başta Nene Hatun Mahallesi olmak üzere Menderes, Oruç Reis, Tuna ve Namık Kemal Mahallelerinde daha yoğun Suriyeli nüfus dikkat çekmektedir. Semtin genelinde aileleriyle ikamet etmekte olan göçmenlerin yanı sıra, kalabalık erkek göçmenlerin bir arada yaşadığı bekâr evleri de vardır. Bu bekâr evlerinin özellikle Namık Kemal Mahallesinde yoğunlaştığını belirten yöneticiler, mahallede gecekondulaşmanın ve eski binaların fazla olması dolayısıyla bekâr evlerinin bu alanda belirginleştiğinin altını çizmiştir.

Resim 1: Esenler ilçe haritası¹¹

B) Mültecilerin Toplumsal Uyumu ve Esenler Yerel Yönetiminin Çalışmaları: Saha Bulguları

Esenler ilçesi üzerine kapsamlı bir saha araştırması niteliği taşıyan bu çalışma bünyesinde öncelikle Esenler Şehir Düşünce Merkezi yetkilileri ile görüşme gerçekleştirilmiş ve çalışmanın yol haritası bu görüşmenin ardından oluşturulmuştur. Çalışmanın başında da belirtildiği gibi on üç sorudan oluşan mülakat soruları ve alan araştırmasının niteliğinden bahsedilerek, kurum bünyesindeki yöneticilerden randevu alınmış ve görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşme neticesinde merkez yöneticisine yöneltilen *“Belediyelerde mülteciler konusu hangi birim tarafından ele alınmaktadır?”* soru çerçevesinde, çalışmanın temel argümanları belirtilmiştir.

Bu soru karşısında, aslında belediye bünyesinde özellikle mülteciler teması üzerine çalışan sabit ve belli bir birim olmadığını belirten Şehir Düşünce Merkezi birim personelleri, mülteci konusuna ilişkin çeşitli çalışmalar yapan birkaç müdürlüğün olduğunu belirtmektedir. Alınan bilgiler doğrultusunda bu müdürlüklerin genellikle Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü, Kültür İşleri Müdürlüğü ile Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü gibi birimler olduğu bilgisine ulaşılmış ve bu kapsamda ilgili birimlerin yöneticileri ile iletişime geçilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü'nün çoğunlukla aynı yardımlar noktasında mültecilere destek olduğu; Kültür İşleri Müdürlüğü'nün çoğunlukla seminer ve konferanslar düzenleyerek sosyal anlamda bir destek sağladığı, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü'nün ise çeşitli STK'ların dönemsel bazda düzenlemekte olduğu projelere paydaş olarak dâhil olup, pilot

¹¹ İstanbul Şehir Haritası, <http://sehirharitasi.ibb.gov.tr>, Erişim Tarihi: 02.05.2020.

bölgelerdeki göçmen kadınlara ve çocuklara destek verdiği bilgisi alınmıştır. Bu bilgiler ışığında güncel çalışmaların devam edip etmediği veya neler yapıldığı hususunda bilgi almak adına kurumun stratejik planları detaylı olarak irdelenmiş, kurum yetkililerinden randevu talep edilmiş ve olumlu dönüş yapan yöneticilerle yüz yüze görüşülerek çalışma verileri toplanmıştır.

Bu bağlamda Esenler Belediyesi'nin Göç Yönetimi noktasında nasıl bir yol izlediğini gözlemlemek adına kurumun İç Denetçisinden ve Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğünden randevu alınmıştır. Öte yandan aktarılan bilgilerin büyük bir kısmı, bu birimlerden alınan yanıtlar neticesinde verilmiştir. Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğünde gerçekleştirilen mülakatta, ilgili birimin müdürü Sn. Özcan Hamza Bey ile çalışma arkadaşları yer almıştır. Bu noktada, ***“Esenler’de yaşayan mültecilere yönelik genel çalışmalarınız nelerdir?”*** sorusu yöneltilmiş ve soru kapsamında birim yöneticilerinden yapılan çalışmalar hakkında kronolojik bir yanıt alınmıştır. Suriyeli göçmenlere yönelik disiplinli, sınırları belli bir çalışma ya da yönetmelik olmadığından bahseden birim yetkilileri, aslında kendi birimlerinin asli çalışmalarını kapsayan “yardım faaliyetleri” noktasında benzer çalışmalar yapıldığını aktarmıştır. Ancak yardımlar hususunda, göçün ilk hareketliliğinin yaşandığı dönemde düzenli yardımlar yapıldığını ve bunların istatistiklerinin de düzenli bir şekilde tutulmakta olduğu aktarılmış, fakat şu an bu verilerin güncel ve düzenli bir şekilde kaydedilmemekte olduğu bilgisi verilmiştir. Belediyenin göçmenlerle alakalı faaliyetlerinden birisi göçle ilgili seminer dizisi düzenlemektir. Bu faaliyet doğrultusunda yerelde yaşayan halkın göçmenlere karşı bilgi düzeylerini artırmak ve çatışmayı önleyebilmek adına seminerler tertip edilmiştir. Aynı şekilde Suriyeli kadınlara ve çocuklara yönelik de tiyatro, sinema, gezi ve çeşitli kurslar gibi etkinlikler de düzenlenmektedir.

Öte yandan ***“Yapılan yardımların içeriği ve nasıl finanse edildiği?”*** sorulduğunda kıyafet, gıda ve ikinci el eşya gibi yardımların büyük çapta el altından teslim edildiği ve finansmanın da yerel halk tarafından sağlandığı belirtilmiştir. Belediyenin bu bağlamda yardımlarla alakalı olarak, doğrudan halktan bir talepte bulunmadığının, halkın elindeki imkânlarla ve yardımcı olmak arzusuyla belediyeye başvurarak bağışların sunulması yöntemiyle yardım faaliyetlerinin oluşturulduğu belirtilmiştir. Öyle ki göçün ilk zamanlarında, halkın yardımcı olabilmek için belediyeyi sadece aracı olarak gördüğü ve bu bağlamda bir rollerinin olduğunu aktarmışlardır. Belediye personellerinin, bölgede yaşayan Suriyeli mültecilerin nelere ihtiyaç duyduğıyla alakalı bir liste oluşturduklarını ve ilgili listeler üzerinden gelen yardımları bu ihtiyaç sahiplerine teslim ettiklerini iletmışlerdir. Finansman noktasında ise, belediye bütçesinden bu yardımlar için ayrılan herhangi bir miktar olmadığını belirten birim yetkilileri, mültecilere yapılan kimi yardımların da dosya üzerinden verilmediğini, çünkü bazı yardım yapılan Suriyeli

mültecilerin ikametlerinin değişkenlik gösterdiğini aktarmışlardır. Güngören, Bağcılar ve Bayrampaşa gibi semtlere komşu olan Esenler ilçesine, çevre ilçelerde ikamet eden göçmenlerin de yardım talebiyle gelmesi dolayısıyla ilk dönemlerde zorluk yaşandığından da bahsedilmiştir.

Kurum yetkililerine yöneltilen, *“Mülteciler konusunda yerelde hangi kamu kurumlarıyla veya Sivil Toplum Kuruluşlarıyla işbirliği yapıyorsunuz?”* sorusuna karşılık, göçün ilk yıllarında özellikle ilçedeki İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı’yla işbirliği yapılarak çeşitli yardımlar organize edildiği belirtilmiştir. Ancak belediye yetkilileri son yıllarda ilgili vakıfla herhangi bir iletişimlerinin olmadığını, fakat bu işbirliğinin diğer müdürlüklerde de şu an devam edip etmediği konusunda kesin bir veriye sahip olmadıklarını aktarmışlardır. Öte yandan verilerine göre; Arap Toplumunu Geliştirme Programı Derneği (ATGP) ve Al-Hayat İnsani Yardım Derneği ile de çeşitli işbirlikleri yapıldığından bahsedilmiştir. Birim yetkililerinin aktarımlarına göre, Arap Toplumunu Geliştirme Programı Derneği ve Al Hayat İnsani Yardımlaşma Derneği’yle ortak bir projeyle mültecilere yardım faaliyetleri düzenlenmiştir. Yardım faaliyetleri düzenlenirken en az dört çocuklu ailelere bu yardımın yapılması da ilçedeki Suriyeli nüfusunu etkileyen bir durum olmaktadır. Belirtilmesi gereken bir husus şudur ki bu yardımlar 3-4 yıl öncesine aittir. Hali hazırda etkin bir yardım kampanyası bulunmamaktadır. Öte yandan resmi bir işbirliği protokolü yapılmamış olsa da, göçmenlere uyum noktasında desteğin sağlanması adına kolaylaştırıcı bir paydaş olarak Türk Kızılay’ının çalışmalarından da bahsedilmiştir.

Ayrıca yapılan aynı yardımların yanı sıra, *“Mültecilere özellikle sağlık ve eğitim sorunlarına yardımcı olunuyor mu?”* sorusu yöneltilmiş ve bu bağlamda, yerelden ziyade merkezle işbirliği yapan kurum ve kuruluşlarının aktif rol aldığı bir sistemin varlığının altı çizilmiştir. Bu başlık altındaki yardımları yapan Sosyal Hizmet Merkezleri’nin varlığından bahseden kurum yetkilileri, bu merkezlerin doğrudan belediyeyle bir bağının bulunmadığını, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı olarak hizmet veren birimler olduğunu aktarmışlardır. Öte yandan Türk Kızılay’ının maddi-manevi çalışmalarının da bölgedeki göçmenler üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu aktarmaktadırlar. Eğitim konusunda Sosyal Yardım İşleri Müdürü Özcan, çeşitli veriler paylaşmıştır:

“Suriyeli mültecilerin eğitimleri konusuna değinecek olursak burada kalıcılıkları konusunda büyük çoğunluğunun şüpheleri olduğu için günü kurtarma derdinde olduklarını düşünüyoruz. Eğitim konusunu da bu yüzden çok fazla önemsemediklerini düşünüyoruz, daha çok küçük yaşta

bile olsa çalıştırıp para kazanma derdinde çoğunluğu... İlçe genelinde kayıtlı 29.665 kişinin varlığından bahsettim size, bu rakamın neredeyse yarısından fazlası 0-18 yaş arası çocuklardan oluşuyor ama sadece 5 bin 786'i Suriyeli çocuk Esenler ilçesinde eğitim görmektedir. Fakat bunun cinsiyete ve yaşa göre dağılımı konusunda detaylı sınıflandırma elimizde bulunmamaktadır. Hem ilçede yaşayan Suriyeli mültecilerin Türkçeye ve Türk kültürüne karşı belirli bir dikkatle yaklaştıklarını düşünüyoruz ve asimile olma korkusu yaşadıklarını görüyoruz. Bu yüzden Türkçe öğrenme konusunda çok istekli davranmıyorlar."

Mülakat genelinde yöneltilen soruların büyük çoğunluğu kurumun kendi sınırları dâhilinde yaşayan göçmenlere götürdüğü hizmetin niteliğini ve niceliğini sorgulayan sorulardan oluşmaktaydı. Akabinde yöneticilere, yerel halkın göç dalgasına karşı tutumunun ne olduğunu ve toplumsal uyum noktasında ne gibi bir yol izlendiğini anlamak adına çeşitli sorular yöneltilmiştir. Bu kapsamda, **"Suriyeliler ile yerel halk arasında bir gerginlik var mı? Halkın göçmenleri kabulleniş şekilleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce sosyal yardımların görünürlüğü uyum sorunlarına sebebiyet veriyor olabilir mi?"** soruları yöneltilmiştir:

"Suriyeli mültecilerin ilçedeki nüfusları konusunda belediyeye ait aktarılan verilere göre bu rakam 29 bin 665'tir. Tabi bu veriler içerisinde kayıt dışı mülteciler bulunmamaktadır. Onları da sayarsak rakam daha da fazladır. Suriyeli mültecilerin yoğun olduğu mahalleler ise Nene Hatun, Menderes, Oruç Reis ve Namık Kemal'dir. Özellikle Nene Hatun ve Namık Kemal mahallelerinde Suriyeli mültecilerin yaşaması ilginçtir. Zira bu mahalleler Balkan göçmenlerinin yoğun olarak yaşadığı ve kültürel anlamda birbirlerinden daha uzak bir mekândır. Bu anlamda Kürt kökenli vatandaşların yoğun olarak yaşadığı mahallelerde daha sık görünmesi beklenirken bahsedilen mahallelerde yoğunlaşmaları oldukça ilginçtir. Esenler ilçesinde yaşayan yerel halkla Suriyeli mülteciler arasında gerilimin yaşanıp yaşanmaması mevzusuna değinecek olursak, bu anlamda yerel halkın Suriyeli mültecilerle alakalı gittikçe artan şikâyetlerinin olduğunu görüyoruz. Özellikle seçim kampanyası döneminde sokaktaki her beş kişiden birisinin Suriyeli mültecilerle alakalı şikâyetinde bulunduğu tespit edildi. Yerel halkın yardım talepleri yeteri düzeyde karşılanmadığında veya olumsuz karşılandığında gelen ilk tepkilerden biri "Suriyeli olsaydık eğer bu yardımlardan yararlanabilirdik!" şeklinde oldu. Halkın yardımın nereden nasıl ya da hangi fonla geldiği konusunda bir fikri yok, Suriyelilere yardım yapılıyor mu? Evet yapılıyor. Belediye ya da devletin herhangi bir kamu kurumunun ismi mi geçiyor, konu kapanmıştır onlar için. Bu da uyumu zorlaştırıyor." şeklinde bir yanıt alınmıştır.

Gerginlikler konusu üzerine alınan yanıtın akabinde, güvenlik problemleri ve alınan önlemler hakkında bilgi alabilmek adına; **“Esenler sınırlarında yaşayan mülteciler güvenlik sorununa sebep oluyor mu?”** sorusu yöneltilmiştir. Bu soru karşısında, yetkililerin özellikle bekâr evleri konusu üzerinden yanıt verdikleri görülmektedir. Esenler ilçesinde özellikle Halep’ten gelen Suriyelilerin sayısının fazla olduğunu belirten yöneticiler, yaptıkları araştırmanın neticesinde bu göçmenlerin Hanefi-Sünni mezhebinden olmaları sebebiyle yerel halkla mezhep noktasında gerginlikler yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Ancak ilçe genelinde nüfusu 500’ün üzerinde olan Afganistan, Pakistan, Doğu Türkistan ve çeşitli Afrika ülkelerinden gelen genç erkek göçmenlerin varlığının sorun oluşturduğunu ve mahallelerde güvenlik endişelerini ortaya çıkardığını aktarmışlardır. Bu gençlerin, daha ucuza mal edebilmek adına tuttıkları dairelerde kalabalık halde yaşamaları, dil bilmemeleri ve Türk toplum yapısı gereği aile ortamından ziyade bekâr evi konseptinde yaşıyor olmaları dolayısıyla mahalle muhtarlarına ve dolaylı yollardan da belediyeye şikâyetler geldiği bilgisi aktarılmıştır.

Diğer taraftan mahallede yaşanan tüm suç olaylarında ilk fail olarak Suriyelilerin görüldüğü ve bu durumun nefret söylemlerini güçlendirdiğinin altını çizen Özcan Hamza’nın aktardıkları doğrultusunda sosyal medyada tarama yapılmış ve konuyla alakalı bir örneğe rastlanmıştır. 28 Aralık 2017 tarihinde, Esenler’de bulunan bir kuyumcu dükkânına, 3 silahlı soyguncu tarafından bir soygun girişiminde bulunulmuş ve bu girişim sonucunda kuyumcu ile soygunculardan biri vefat etmiştir.¹² Bu soygun ve akabinde yaşanan çatışma anına dair videolar ve görseller sosyal medyada paylaşılmış, vefat eden soyguncunun göçmen olduğu anlaşılması ile birlikte uyruğa bakılmaksızın, **“Suriyeliler hırsızlık yaparken vatandaşımızı öldürdüler!”** şeklinde ithamlarla paylaşımlar yapıldığı görülmüştür. Bu paylaşımlardan birini örnekleyerek aktarabiliriz.

EDİRNE
10 MAYIS 2020

¹² Star Gazetesi, “Esenler’de kuyumcu soygunu sırasında çatışma: Ölü ve yaralılar var.” <https://www.star.com.tr/guncel/esenlerde-soyguncular-ile-soymaya-calistiklari-kuyumcu-arasinda-silahlili-catisma-cikti-haber-1291635/>, Erişim Tarihi: 02.05.2020

Bu gördüğünüz kuyumcu Esenler'de az önce önünden geçerken çarşafli 2 Suriyeli it tarafından silahla basıldı soygun yapılmak istendi kuyumcu öldürüldü. Bir Suriyeli Arap piçi kaçtı. Şans eseri yaşıyoruz ! Hükümetin ceremesini vatandaş çekiyor . Bu itler silahı nereden buluyor ??

00:35 - 29 Ara 2017

Resim 2: Esenler'de kuyumcu soygununa dair paylaşım¹³

Soygun haberleri semt genelinde uzunca bir süre gündemde kalmış, gelişmelere yerel ve ulusal medyada da yer verilmiştir.¹⁴ Ancak saldırıyı gerçekleştiren kişilerin kimlikleri tespit edildiğinde, Gürcistan uyruklu 3 kişinin bu saldırıyı planladığı ve gerçekleştirdiği bilgisi alınmıştır.¹⁵ Bu haberlerin ardından, yöneltilen suçlamaların asılsız ithamlar olduğu görülmüşse de ilgili paylaşımın halen sosyal medya kanallarında erişime açık şekilde bulunması oldukça dikkat çekici bir durum olarak adlandırılabilir.

Bütün bu soruların yanı sıra, çalışmanın belki de en temel problematiği olan göç yönetimi hususunda, **“Göç yönetimini bir risk olarak değerlendiriyor musunuz? Stratejik planların hazırlanması noktasında göç yönetimine dair hazırlamış olduğunuz bir plan ya da yerel politika var mı? Kurumsal risk çalışmaları noktasında göçmenlere dair bir çalışmanız var mı?”** soruları yöneltilerek mülakat sona erdirilmiştir. Bu sorular, hem Esenler Belediyesi iç denetim birimi sorumlusu hem de görüşme gerçekleştirilen yönetim birimlerindeki sorumlulara yöneltilerek bir yanıt alabilmek için gayret sarf edilmiştir. Ancak gerek kurumun iç denetim uzmanından gerekse de Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü’nden alınan yanıtta, belediyenin

¹³ İlgili paylaşım Twitter isimli sosyal medya üzerinden @AnilEbu kullanıcı adına sahip bir profil tarafından 29 Aralık 2017 tarihinde paylaşılmıştır. Paylaşımın ekran görüntüsü direkt aktarılmıştır. <https://twitter.com/AnilEbu/status/946660889180213248>, Erişim Tarihi: 02.05.2020

¹⁴ T24 İnternet Gazetesi, “Esenler’de 2 Kişinin Öldüğü Kuyumcu Soygunu Kamerada” <https://t24.com.tr/haber/goruntulu-haber-esenlerde-2-kisinin-oldugu-kuyumcu-soygunu-kamerada,536520>, Erişim Tarihi: 02.05.2020

¹⁵ Milliyet Gazetesi, “Esenler'deki Kuyumcu Soygununa Ait Yeni Görüntüler Ortaya Çıktı” <http://www.milliyet.com.tr/esenler-deki-kuyumcu-soygununa-ait-yeni-istanbul-yerelhaber-2534169/>, Erişim Tarihi: 02.05.2020

mültecilere yönelik stratejik ve kurumsal bazda herhangi bir politikası bulunmadığı verisine ulaşılmaktadır. Kurumun stratejik planlarında göçmen ifadesine yer verilmediği gibi, üretilen politikalarda veya çalışma hedefleri arasında toplumsal uyumu gaye edinen herhangi bir tabire de rastlanmamıştır. Göç yönetimi açısından eksiklikler sonucunda ortaya çıkabilecek problemlere dair herhangi bir kurumsal risk analizinin yapılmadığı da yine ilgili birimlerce doğrulanmıştır.

Sonuç

Göç ve mültecilerin hukuki statü tartışmaları tüm dünya gündeminde olduğu gibi, Türkiye’de de uzun yıllardır tartışılmakta ve güncelliğini korumaktadır. 9 yılını dolduran bu tartışmaların ışığında, göç konusunda halen etkili bir çözüm mekanizmasının üretilmediği görülmektedir. Çalışma kapsamında gerek Türkiye’de gerekse de İstanbul’da yaşayan göçmen sayıları tüm gerçekliğiyle ortaya konulmuş ve bu göçmenlerin yaşamlarını sürdürmek noktasında özellikle tercih ettikleri bir ilçe olan Esenler ile alakalı geniş çapta bir araştırma yapılmıştır. Yerel yönetim çalışmalarının büyük ölçüde yardım götürmek ve çok az da olsa kültürel faaliyetler düzenlemek ile sınırlı kaldığı bir bölgede, toplumsal uyumun ne denli hızlı ve doğru yürütüleceği kendi içerisinde bir paradoks oluşturmaktadır.

Yerel yönetimler mültecilerle alakalı politikalarda merkezi yönetimin bir nevi aracı konumundadır. Bu bağlamda, herhangi bir çalışma yapılabilmesi adına veya politikaların belirleyici ve yürütücü unsuru olunması hususunda yerel yönetimler ne ekonomik ne de insani kaynaklar noktasında yeterli değildir. Dolayısıyla yerel yönetim organlarının bu konu kapsamında, merkezden çok bağımsız bir şekilde hareket edebilmeleri mümkün değildir.

Esenler Belediyesi’nin bünyesindeki müdürlüklerin genelinde mültecilere özel çalışmaların genellikle Sosyal İşler Müdürlüğü ile yapıldığı görülmüştür. Bunun haricinde göçmenlerle alakalı çalışma yapan başka bir birim olarak Kadın Aile Müdürlüğü ve Kültür Müdürlüğüne ise göçmenlere karşı güncel çalışmalarının faal olmadığı bilgisi aktarılmıştır. Öte yandan yöneticilerin özellikle göç yönetiminin sağlanması noktasında yaşadıkları temel sıkıntının Suriyelilerin kayıtlarının tutulması konusundaki eksiklikler olarak ifade etmek mümkündür. Belediye yetkilileri, göçün ilk gününden bugüne, gelenlerin kayıtlarının etkili bir biçimde tutulmaması noktasında tüm belediyelerin eksikleri olduğunu vurgulamış ve bu eksikliklerin kontrolü zorlaştırdığını belirtmişlerdir.

Yöneticilerden alınan dönüşler kapsamında Suriyeli mültecilerin uyumu yeteri ölçüde sağlanmadığı ve ülkedeki durumları iyi yönetilmediği takdirde ileriye dönük birtakım sıkıntıların yaşanacağı belirtilmektedir. Bu konuda ilginç olan şudur ki belediyenin görüşü Suriyeli mültecilerin Türkiye’de kalıcılığına yönelik şüphelerinin olması ve onların gideceklerine yönelik güçlü bir inançlarının bulunmasıdır. İşsizliğin yükselmesi, kentte birtakım kavgalara karışmaları, nüfusların hızla artması gibi durumlar onların kalıcılığına yönelik yerel yöneticilerin algılarını olumsuz etkilemektedir.

Suriyeli mültecilerin uzun vadede ülkedeki hukuksal ve uyumsal meselelerdeki karşılığının ne olacağı bilinmemekle birlikte belediye geçen sürelerde görmezden gelme ya da sadece yerel halka hizmet götürme yönünde çalışmalar yaparsa, ortada hali hazırda var olan ayrılıkçı ve dışlayıcı söylemin güçleneceği muhakkaktır. Tüm bu tartışmaların yanı sıra, göçmenler arasında 9 yılın üzerinde bir zaman dilimini bu topraklarda geçiren, aile kuran ve çocuklarını dünyaya getiren bireyler bulunmaktadır. Bugünün çocuklarının yarının geleceğinde etkili rol alacağı düşünüldüğünde, aradaki iletişim dilinin olabildiğince yumuşak ve sosyal uyuma hizmet edecek nitelikte etkili olması gereklidir. Bu bağlamda merkezi yönetimin yerel yönetimlere destek vermesi ve yönlendirmelerde bulunması gereklidir.

Yerel yönetimlerin halk nezdinde oy kaybetme korkusunun da etkisiyle sessiz kalmasının ya da sorunları görmezden gelme tavrının, gelecekte çok daha güç sıkıntılar doğuracağı öngörüsünde bulunmak yaşanan şartlar dâhilinde oldukça mümkündür. Yakın zamanlarda olmasa da gelecekte bu ülkenin bir vatandaşı olarak kamusal haklar elde etme olasılığı bulunan göçmenlerin yerel halkla uyumunu kolaylaştırıcı çalışmalar, yerel hizmet yöntemlerinin etkili ve verimli kullanılması aracılığıyla ivedilikle sağlanmalıdır.

Kaynakça

BAŞER, İ., İstanbul İli Esenler İlçesinin Gelişimi, Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Lisans Tezi, 2009.

ERDOĞAN, M., Kopuş’tan Uyum’a Kent Mültecileri Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği, Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, Ocak 2017, İstanbul, s. 36.

GÜR ÖYMEN, Ş., “Mekan Örgütlenmesi”, Gür Yayıncılık, Trabzon, 1996.

TUNÇEL, H., “Türkiye’de İsmi Değiştirilen Köyler, Renamed Villages In Turkey”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Fırat University Journal of Social Science, Cilt: 10, Sayı: 2, s. 23-34, Elazığ, 2000.

WOODS, A. ve KAYALI, N., Suriyeli Topluluklarla Etkileşim: İstanbul’daki Yerel Yönetimlerin Rolü, İstanbul Politikalar Merkezi, Ocak 2017, İstanbul, s. 5-6.

İstanbul Şehir Haritası, <http://sehirharitasi.ibb.gov.tr>, Erişim Tarihi: 02.05.2020

Esenler Kaymakamlığı, <http://www.esenler.gov.tr/tarihce>, Erişim Tarihi: 02.05.2020

Esenler Şehir Düşünce Merkezi, <http://www.sehirdusunce.com/index.html>

Esenler Belediyesi, “Esenler Tarihi”, <https://www.esenler.bel.tr/tr/icerik/107/1694/esenler-tarihi.aspx>, Erişim Tarihi: 02.05.2020

T24 İnternet Gazetesi, “Esenler’de 2 Kişinin Öldüğü Kuyumcu Soygunu Kamerada”, <https://t24.com.tr/haber/goruntulu-haber-esenlerde-2-kisinin-oldugu-kuyumcu-soygunu-kamerada,536520>, Erişim Tarihi: 02.05.2020

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713, Erişim Tarihi 02.05.2020

Milliyet Gazetesi, “Esenler’deki Kuyumcu Soygununa Ait Yeni Görüntüler Ortaya Çıktı”, <http://www.milliyet.com.tr/esenler-deki-kuyumcu-soygununa-ait-yeni-istanbul-yerelhaber-2534169/>, Erişim Tarihi: 02.05.2020

Star Gazetesi, “Esenler’de kuyumcu soygunu sırasında çatışma: Ölü ve yaralılar var.” <https://www.star.com.tr/guncel/esenlerde-soyguncular-ile-soymaya-calistiklari-kuyumcu-arasinda-silahli-catisma-cikti-haber-1291635/>, Erişim Tarihi: 02.05.2020

Twitter, <https://twitter.com/AnilEbu/status/946660889180213248>, Erişim Tarihi: 02.05.2020